

Lizundiaren eskutik hainbeste gauza jakingarri ikasi ondoren, Jaxemiel Barandiaranek Euskal Etnia ikertzen du. Gaita astunagoa da, noski, irakurle xeheatentzat; baina ba du baliorik, bai euskara tekniko baten finkatzeari eta bai gaiari betari begiratzuz. Izango da, segur aski,* lan honetaz baliatuko denik, batez ere gai hauek indar berri bat hartzen badute, ZERUKO ARGIAren 598. zenbakian Larresorok Tzinpantzei buruz idatziz duena haintzat harturik.

Jarraian, Migel Ugaldek langileriaz idazten du; eta, ene irudiko, lan hau aurrerago gai honetaz idatzia duen liburu baten laburpena da, eranski* berri batzuez hornitutik. Gai hau oso gutti ukitua izan da gaur arte, eta sakonki aztertzea merezi du, beranduegi izan baino lehen. Dokumentazio gutti dago, aztergai izan litekeenik; eta ahoz jasotako informazioa, orain bizi diren zaharregandik har dezakegu. Honetan gal genezakeen denbora, berriz ezin lortuzkoa litzateke; eta horrexegatik diogu, beranduegi izan baino lehen egin behar den zeregina dela.

Joxe Mari Eizagirre-Garaikoak lege zaharrak zer diren azaltzen digu, alde interesgarrienak jakin eraziz. Juan San Martinek euskal artea aztertzen du, batez ere pintura eta eskultura, historian zehar eduki ditugun gizon baliotsuenen izenak eta joerak azalduz, eta euskal eskola aipatuz. Sail berean Jose Antonio Arana euskal musikari lotzen zaio, epez epe musikariak eta hauen teknikak aipatuz. Gero, R. Bozas-Urrutiak euskal kirolak presentatzen dizkigu, zein bere berezitasunekin.

235. horrialdean sail berri bat (Hizkuntza eta Literatura) agertzen zaigu, Alfonso Irigoienek lan labur batekin hasera* ematen diona. Gero Piarres Lafitte jarraitzen zaio, herri literaturaz mintzatuz. Oso gustura irakurri dugu beronen lanttoa, ezagutzen ez genuen gauza asko ikasi baitugu. Adibidez, bertsogintza aztertzean, hainbat exenpluren artean, latina, espainola, frantsesa, kaskoina, ingelesa eta euskara nahastekaturik dauden bertsoak aipatzen ditu. Hona hemen, ingeles eta euskarazko exenplu bat:

Today-ko neskatillak
jasten dira pretty,
powder ipini eta
enseguida all ready.
Side-walk-ian pasatzen dan
people guztiari
begia giñatu eta
come on right in, honey...

Aita Luis Villasantek euskal literatura aztertzen du. Gai hau, zorionez, azken urteotan aski erabilia izan denez gero, ez gara hemen geratuko, eta aurrera joko dugu, baina ez, Euskal Akademiari buruz, hark esaten duena aipatu gabe: «Badakigu (euskararen batasunaz ari da) Euskaltzaindiaren bide honi kontra handia egiten diola gaur zenbaitek, baina beste bide ho-beago bat eskaintzen ez duten bitartean, horri lotuko zaio Euskal Herria, segurki». Liburuaren azken horrialdeetan J. M. Satrustegiren lan bat dator, artzaingoari eta nekazaritzari eskainia, liburuko saiakerarik luzeena eta anitz* gauza jakingarriz hornitua.

Liburua bere osotasunean aztertzen badugu, lan interesgarria dela aitortu behartean gaude, orain arte euskaraz oso gutti landu diren alorrak jorratzen baititu, beste lan sakonagoentzat oinharri bat utzirik. JAKINen liburuak ba dute beste gauza onik: inprimategiko hutsik gabe daudela, halegia; eta honek, «paciencia franciscana» delako hark egia izaten dirauela frogatzen* digu.

Xabier GERENO

3. LUR ETA GIZON, Euskal Herria.

Egileak: J. A. Arana Martija, J. M. Barandiaran, R. Bozas-Urrutia, J. M. Eizagirre-Garaikoa, J. Intxausti, A. Irigoyen, P. Lafitte, J. I. Linazasoro, J. L. Lizundia, J. San Martin, J. M. Satrustegi, M. Ugalde, L. Villasante.
Argitarazlea: «Jakín», Oinati (Arantzazu), 1974.

13 numeroak kalteak eta zorte txarra ekartzen dituela esan ohi da; baina, oraingo honetan, 13 idazlek liburu mardul (368 horrialde) eta bizi bat eskaini digute, esaldi gaizto hura* huts bihurtuz.

Liburuaren antolatzaile eta argitaratzaileak («Jakín» editorialak, halegia*) gai berezi bana eman die idazleoi, saiakera gisa* erabiltzeko; eta, lehenik, Jose Luis Lizundia hasten da, bera hain trebe den geografi sailean. Euskal luraren zabalera zaharra ikertzen* du, eta hainbat froga* ekartzen, azaltzen dituen eritzien oinharri eta lagungarri. Ez bakarrik Errioxaren euskalduntasuna, baizik eta orain Santander, Burgos eta Aragoakoak diren hainbat lurralderen euskal jatorria aztertzen du, aintzinako euskaldunen muga Kataluniaraino eramanez. Iparraldean, Biarinoa* eta Akitania aztertzen ditu sakonki.

dezakegu, dalkegu
dezakete, dalkee
dezaten, dalen
die, deutse
diet, deutset
diezaloke, delskio
digu, deusku
digute, deuskue
dio, deutso
dizkigu, deuskuz

genezake, geinke
genleke, geunskloe
zale, jake
zaigu, jaku
zalo, jako
zaizkigu, jakuz
zezaten, elen
zlen, eutsen
zlon, eutson
zizklon, eutsozan